

СИЛАБУС
освітньої компоненти
«Вступ до спеціальності»
2025-2026 навчальний рік

Освітня програма: «Соціальна робота та соціальна педагогіка».
Спеціальність: П10 Соціальна робота та консультування.
Галузь знань: І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення.
Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський).

Викладач	Тургенева Анастасія Олександрівна, к. пед. н., доцент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти Мацейко Наталія Володимирівна, старший викладач кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/faculties/fdsso/structure-fdsso/kaf-social-pedagogy/composition-kaf-social-pedagogy/turgeneva/ https://bdpu.org.ua/teachers/maczejko-nataliya-volodymyrivna/
Контактний телефон	
Е-mail викладача	turgeneva.an@gmail.com 211nataliya.mikhaylenko105@gmail.com
Графік консультацій	Понеділок: 13.00-15.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Форма навчання	Кількість кредитів/годин	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Звітність
денна	4/120	16	16	88	залік

Семестр: I семестр.

Мова навчання: українська.

Ключові слова: соціальна робота, соціальний працівник, соціальний педагог, заклад вищої освіти, соціальні послуги, соціальна політика, професійний розвиток.

Мета курсу: сприяння опануванню здобувачами вищої освіти основними питаннями самоорганізації, освітньої діяльності у ЗВО; ознайомлення здобувачів із теоретичною базою соціальної роботи, основами професійної діяльності соціальних працівників, процесом взаємодії з клієнтом; формування гуманістично-орієнтованого професійного світогляду майбутнього соціального працівника.

Предмет курсу: теоретичні основи та зміст діяльності соціального працівника.

Програмні компетентності:

ЗК-6 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК-9 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ФК-1 Знання та розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи; основних її напрямів (психологічного, соціального, юридичного, економічного, медичного).

ФК-2 Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів.

Результати навчання:

ПР-3 Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

ПР-5 Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.

ПР-6 Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях.

ПР-11 Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин.

Зміст курсу:

Тема 1. Теоретичні засади сучасної освіти.

Поняття про систему освіти. Засади державної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності. Види освіти (формальна, неформальна, інформальна). Форми здобуття освіти (інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева); індивідуальна (екстернатна, сімейна (домашня), педагогічний патронаж, на робочому місці (на виробництві); дуальна). Складники системи освіти (дошкільна; повна загальна середня; позашкільна; спеціалізована; професійна (професійно-технічна); фахова передвища; вища; освіта дорослих). Рівні освіти (дошкільна освіта; початкова освіта; базова середня освіта; профільна середня освіта; перший (початковий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти; другий (базовий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти; третій (вищий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти; фахова передвища освіта; початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти; перший (бакалаврський) рівень вищої освіти; другий (магістерський) рівень вищої освіти; третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень вищої освіти).

Тема 2. Система вищої освіти в Україні.

Стан вищої освіти в Україні. Зміст підготовки майбутнього фахівця. Основні форми організації освітнього процесу. Система контролю та оцінювання знань, умінь, навичок здобувачів вищої освіти. Виробнича практика у системі професійної підготовки. Формування у здобувачів вищої освіти дослідницьких умінь. Права та обов'язки здобувача вищої освіти. Значення та зміст самостійної роботи здобувача вищої освіти. Наукова організація праці здобувача вищої освіти. Організація професійного самовиховання майбутніх фахівців. Методика пошуку літературних джерел.

Тема 3. Виникнення та еволюція соціальної роботи.

Архаїчна парадигма допомоги. "Теорія милосердя" періоду Київської Русі. Благодійна роль православної церкви. Соціальний устрій та опікування немічними в козацькій республіці. Благодійні функції українських громад. Виникнення та діяльність товариства Червоного Хреста та інших громадських благодійних організацій в Україні. Загальні методи вивчення закордонного досвіду, їх характеристика.

Тема 4. Сутність соціальної роботи.

Термін «соціальне» та його всебічна характеристика. Особливості взаємодії особистості та соціуму. Економічні причини загострення соціальних проблем в Україні. Зміни та новоутворення в соціальній структурі суспільства. Провідні напрямки соціальної політики в Україні. Роль соціального працівника в розв'язанні соціальних проблем суспільства. Основні аспекти розвитку соціальної роботи та соціальної педагогіки. Розвиток соціальних служб та програм. Розвиток контрактних стосунків. Розвиток нормативно-правового поля для діяльності соціального працівника.

Тема 5. Соціальний працівник: професія та особистість.

Загальна характеристика соціального працівника. Посадові обов'язки і права соціального працівника. Професійні знання та уміння спеціаліста соціально-педагогічної роботи. Професійні ролі соціального працівника. Якості соціального працівника та їх зміст. Зміст основних вимог до особистісних якостей соціального працівника та їх групи (психофізіологічні, морально-етичні, психоаналітичні). Основні підходи у роботі соціального працівника: виховний, фасилітативний, адвокативний, когнітивний, операційний. Характеристика підходів.

Тема 6. Професійна діяльність соціального працівника.

Визначення поняття принципів соціальної роботи. Характеристика та класифікація принципів соціальної роботи. Характеристика соціально-політичних принципів та їх види. Види психолого-педагогічних принципів. Специфічні принципи та їх особливості. Характеристика організаційних форм соціальної роботи. Вимоги до організаційних форм соціальної роботи. Особливості застосування індивідуальних форм роботи. Групова та масова соціальна робота.

Тема 7. Відносини між клієнтами і соціальними працівниками.

Сутність поняття «клієнт». Підходи до розуміння особистості клієнта. Характеристика групи потенційних клієнтів соціального працівника, особливості їх життєдіяльності. Основні причини, через які людина стає потенційним клієнтом соціального працівника. Сфери діяльності соціального працівника. Комунікативний аспект спілкування в соціальній роботі. Взаємодія у процесі професійного спілкування. Міжособистісне розуміння. Деформації (викривлення) у спілкуванні. Сутність конфлікту і діяльність, спрямована на подолання конфліктних ситуацій.

Тема 8. Становлення системи підготовки соціальних працівників в Україні.

Актуальність створення цілісної системи підготовки фахівців для соціальної сфери в Україні. Сучасний стан підготовки соціальних працівників в Україні. Пошук та виявлення соціально активної молоді, її допрофесійна та професійна підготовка. Проблеми престижу професії. Напрями професійного самовдосконалення соціальних працівників. Форми професійного самовдосконалення особистості соціального працівника у державних та недержавних організаціях.

Методи навчання: словесні (пояснення, розповідь, лекція, вступна бесіда, навчальна дискусія); наочні (ілюстрування, опорний мультимедіа-конспект, скрайбінг); практичні (кейс-ситуації, дослідні роботи, вправи); методи усного та письмового контролю.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): навчальний курс складається з лекційних, семінарських занять, самостійної та індивідуально-дослідної роботи.

Заохочується висловлювання власної точки зору, творчий підхід до виконання передбачених програмою курсу завдань. Обов'язковим є дотримання принципів академічної доброчесності.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагиату чи обману. Списування під час контрольних та самостійних робіт, екзамену заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності та неправомірного використання технологій штучного інтелекту (ШІ) не толеруються; підтримка створення освітньо-наукового середовища, побудованого на прозорості, доброчесності та високих стандартах наукової етики.

Інструменти штучного інтелекту, такі як ChatGPT, Grammarly, Claude, Gemini та інші подібні платформи, можуть бути використані здобувачами освіти для підтримки самостійної та індивідуально-дослідної роботи. Це включає написання чернеток, перевірку граматики, генерацію ідей або обробку даних тощо. Використання має бути етичним і усвідомленим та не замінює особистий аналіз і висновки здобувача.

Суттєве використання ШІ підлягає обов'язковому розкриттю у письмовій/проектній роботі відповідно до політик БДПУ (Політика БДПУ щодо ШІ в дослідженнях; Рекомендації GAIDeT; Положення про використання ШІ в освітньому процесі). Розкриття подається у вигляді декларації в тексті роботи. Недекларування вважається порушенням академічної доброчесності. Розміщення декларації здійснюється перед «Списком використаних джерел» або наприкінці роботи, якщо список джерел не передбачено.

У декларації стисло зазначаються: (1) інструмент(и), версія(ї) та дати використання; (2) делеговані завдання за таксономією GAIDeT і рівень людського нагляду; (3) підтвердження повної відповідальності автора(ів) за зміст і те, що ШІ не є (співавтором); (4) дотримання етики та безпеки даних (не передавати персональні/чутливі дані; результати ШІ перевіряти критично).

Як згенерувати декларацію (коротка інструкція):

1. Перейдіть до GAIDeT Declaration Generator:

UA <https://panbibliotekar.github.io/gaidet-declaration/index-uk.html>

GB <https://panbibliotekar.github.io/gaidet-declaration/>

2. Вкажіть ПІБ автора(ів).

3. Оберіть інструмент(и) ШІ, зазначте версію(ї) та дати використання.

4. Позначте делеговані завдання зі списку таксономії GAIDeT та, за потреби, додайте короткий коментар.

5. Натисніть «Згенерувати» і вставте сформований текст у розділ «Декларація використання генеративного ШІ (GAIDeT)» вашої роботи (або на останній слайд презентації під час захисту).

Приклад тексту декларації. *Автори декларують використання генеративного ШІ в процесі дослідження та написання. Згідно з таксономією GAIDeT (2025), такі завдання були делеговані інструментам GAI під повним людським наглядом: [перелік того, що делегувалось ШІ]. Використаний інструмент GAI: [назва програми ШІ, яка використовувалась]. Відповідальність за остаточний варіант рукопису повністю лежить на авторах. Інструменти GAI не вказані як автори та не несуть відповідальності за кінцеві результати. Декларацію подав(ла): [прізвище та ім'я].*

В умовах дистанційного навчання лекційні, семінарські заняття проводитимуться в онлайн-режимі у визначений розкладом час. Самостійні та індивідуально-дослідні роботи надсилаються на оцінювання через систему Moodle у визначений політикою курсу термін. Консультації здобувачів проводитимуться згідно визначеного вище графіку.

За умови оповіщення про повітряну тривогу, здобувач має право вийти з пари за попередженням викладача. Пропущену пару необхідно опрацювати асинхронно.

Визнання результатів навчання, отриманих здобувачами вищої освіти у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) освітнього компонента.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: мультимедійне обладнання, інтерактивні дошки, ноутбук.

Система оцінювання та вимоги:

Система нарахування рейтингових балів для здобувачів вищої освіти (поточний контроль)

Теми навчального курсу	Види робіт			Підсумкові бали (max 25 балів)
	Семінарське заняття	Самостійна робота	Індивідуальні завдання	
Тема 1	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 2	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 3	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 4	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 5	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 6	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 7	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 8	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25

Поточний контроль здійснюється за результатами усіх виконаних завдань, передбачених планами семінарських, самостійних, індивідуальних робіт тощо.

Нарахування рейтингових балів здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання (не пізніше ніж за тиждень після проведення семінарського заняття), систематизованих для кожного з видів робіт та представлено на електронній навчальній платформі Moodle БДПУ.

Підсумковий контроль

Підсумковий контроль здійснюється в усній формі (відповіді на перелік запропонованих питань).

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час заліку.

Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100$$

де m – кількість набраних балів за вивчений курс;

n – кількість залікових кредитів;

50 балів – залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота								Середнє арифметичне за поточну роботу	Залік	Сума
Тема 1		Тема 2		Тема 3		Тема 4				
T 1	T 2	T 1	T 1	T 1	T 2	T 1	T 2			
25		25		25		25				
Тема 5		Тема 6		Тема 7		Тема 8				
T 1	T 2	T 1	T 1	T 1	T 2	T 1	T 2			
25		25		25		25				

Шкала оцінювання

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX (з можливістю повторного складання)
1-34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел:

1. Актуальні питання соціології і соціальної роботи та професійної підготовки фахівців: Монографія / За загальною редакцією І. В. Козубовської, Ф. Ф. Шандора. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2016. 312 с.

2. Борисова Ю. В. Посібник до вивчення дисципліни «Теорія соціальної роботи». Д.: РВВ ДНУ, 2015. 24 с.

3. Все про соціальну роботу : навч. енциклопед. словник-довідник / за наук. ред. В. М. Пічі ; [уклад.: Н. М. Гайдук, Л. Є. Клос, О. Я. Бік, В. М. Піча]. 3-тє вид., пепероб. та допов. Львів : Новий Світ-2000, 2020. 618 с.

4. Вступ до спеціальності «Соціальна робота» в схемах і таблицях : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Світлана Сергіївна Заєць. Умань, 2016. 58 с.

5. Вступ до спеціальності : методичні рекомендації / [автор-упорядник Зозуляк-Случик Роксоляна Василівна]. Івано-Франківськ : НАІР, 2022. 145 с.

6. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. І. Звереві. 2-ге вид. Київ, Сімферополь : Універсум, 2013. 536 с.

7. Євдокимова В. Міжкультурна комунікація у соціальній роботі : навчально-методичний посібник. К.: Вид-во Університет «Україна», 2018. 191 с.
8. Зозуляк-Случик Р., Радкевич О. Деонтологія соціальної роботи як складова професійно-етичної компетенції майбутніх фахівців. *Вісник Черкаського університету: педагогічні науки*. 2017. № 3. С. 36-41.
9. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / [уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос]. Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.
10. Карпенко О. Г., Романова Н. Ф. Теорія та практика соціальної роботи : навчальний посібник. К. : Видавничий Дім «Слово», 2015. 408 с.
11. Павленко В. П. Вступ до спеціальності «Соціальна робота»: Конспект лекцій. Суми: Сумський державний університет, 2017. 84 с.
12. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с. / веб-сайт. URL: https://www.researchgate.net/profile/Tetyana_Semigina3/publication/342003632_Sucasna_socialna_robota/links/5eddf6ae299bf1d20bd86768/Sucasna-socialna-robota.pdf
13. Тюптя Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота: теорія і практика: Навч. посіб. 2-ге вид. перероб. і доп. К.: Знання, 2018. 574 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ <https://library.bdpu.org.ua/>
2. Сайт БДПУ <https://bdpu.org.ua/>
3. Електронна підтримка навчання Moodle БДПУ <https://edu.bdpu.org/login/index.php>